

A REMÉNY LEHETŐSÉGÉNEK IGÉZETÉBEN

Az igazán érvényes művészet alapvetően sajátos tulajdonsága az emberség és az érzelem mozgatóereje. Ez jutott az eszembe először Romhányi Gyula összegyűjtött verseinek olvasásakor. A közelítés persze sokféle lehet és pontosan ettől színes a kortárs hazai líra palettája. Azután Gárdonyi Géza néhány mesteri hasonlata vetődött fel a gondolataimban: „A tudós azt keresi, ami igaz. A művész azt, ami szép. Mindenki más azt, ami neki hasznos.”

„A mélybe leszálló bányász magával visz mindenféle szerszámot egy börtarisznyában. És egy lámpást csatol a fejére, hogy világítson magának. Így száll az emberi lélek is a Földre. A nagy költő nagy rendeletre jött nagy bányász. Tudja, hol a rejtőző kincses ér, amelynek vagy alatta, vagy fölötte, vagy mellette gyanútlanul járkal el a többi. Már korán kibontja képességeit. Korán, gyermekkorban, ösztönösen. S lámpása nemcsak magának világít, hanem nemzetének is, és a nemzet határain túl elvetődnek a sugarai.”

„A bányász rátalál egy aranyrögre. Bizonyára nem a sarat vizsgálja, amely rátapadt, hanem az arany értékét. A kritikusnak is csak az aranyat kell keresnie az irodalmi termelésben.”

Lássuk tehát, melyek Romhányi Gyula szellemi bányászatának *Ködben* című verseskötetébe rejtett aranyai. A tíz ciklusba tagolt versanyag a költő fülszövegi eligazítása szerint a közösségben is magányos ember elhagyatottságát, nyomorát igyekszik számba venni. „A beszédes, könyörgő csönd” valódiságának keretében mutatja be, hogy a magány gyógyíthatatlan mélységét felismerők egyetlen adománya a lehetőség a reményre. Köz- és magánszociográfia – lírában. Ezzel a szándékával és olykor kiragadott témáival s modorában is Ladányi Mihály követőjének tetszik. Minden megkeseredettségét is az élet szeretete növi túl, ezzel is bizonyítja – többször megszólítva Istent –, hogy a valódi értékeket áhító, azokért a maga módján küzdeni képes, hívő ember.

Így indítja az első ciklus címét adó verset: „Csak hordod a sorsot, / vagy a sors hord téged... / Nyelved alatt / elporladt pecsétek.” (*Szemben magammal*)

Mégis a beletörődést kérdőjelezi meg a vers végén. Az ember feltérképezi helyzetét és a legreménytelenebb környezetben is azon munkálkodik, ha hagyják, hogy abból kikerüljön. Figyelemre méltóan naprakész filozófiai fejtegetés a *Kinek játszom?* című, amelyben az egymásnak feszülő ellentétet a következőképpen dramatizálja: „Ragadj vésőt, kalapácsot, / ecsettel varázsolj szépet. / Füttyülj, játssz hangszeren, / tollal szolgálj az egészséget... / A virtuális valóság / korában / az ember csupán / káprázat a tudat felszínén.”

Az első ciklus végső sorával tanácsolja: „Hitedbe oltva élj!”.

A részeg magány kocsmasztali nézetének álsága, hazugsága, és annak múltban gyökerező motívuma bontakozik ki a *Csengődi kocsmá blues* című ciklus verseiben. Külön érdekesség itt a különböző hangulatokhoz illő borfélék felsorolása. A mámor nélkülözése, a mindennapi szegénység sincsen elhallgatva. Szociál-lírikus versek egyfajta lét negatívjairól. A parkban átaludt éjszakát követően felméri a szembejövők tekintetéből a vádló rémületet, s a táncoló poharak nyelik el személyiségét. A reménytelenség alkoholistáit elnyelő pohár? Szükséges valami nagyon is józanság ahhoz, hogy ilyen képet alkothasson valaki.

A *szerellemmel...* ciklus címe megelőlegezi a témakört. „Akkor hát ne legyen többé hajnal, / ha nem arcoddal kel fel a nap. / Füstös ködökbe füljön a reggel, / hulljanak a hűtlen madarak, / ha énekük nem rólad nyelvel.” (*Huszonöt sor*)

Formailag tökéletes vers első szakaszát idéztem, merthogy a hosszabb verset mégsem másolhatom ide terjedelmi okból, ám a ragaszkodásnak legjelesebb példája ebben a kötetben. A szerelmes versek háttéréből olykor Ladányi Mihály és Nagy László zümmögése hallatszik át. Az előző ciklus ellentétpárja a *...vagy szerelem nélkül*.

Helytörténeti motivációt őriz a T. Pataki Lászlónak ajánlott, *Mádách asszonyával* című, tömör ciklus, tisztelgés néhány emlékidéző, köztük a *Jajgathatnék* című verssel. „Most ősz van. / Az idő / szívembe mártott ecsettel / festi a tájat. / Mégis most hajt érte lelkem / az emlékezés földjéből / barkaágot.”

A keresztre feszítés érdeméért esdekel az Esti imádságban, puritán fohásza elhalványodó vallomás.

Szülők, nagyszülők, s egy költő emléke tűnik elő abban a ciklusban, aminek a *Tapogatózás egy szó után* cím adatott. Valami furcsa gyász temetkezett a szokatlan utolsó utakba: hiányuk örök jelenléte. A *Kórházi anziksz* ciklus a szenvedésé, a betegség okozta kiszolgáltatottságé, A *Grimaszok* ciklusban ismét, mint e könyvben annyiszor, a „ladányis tónus” kap erőteret az *Interpellációban* is: „Mint ki elhagyta kulcsát, / s nincs a zsebében kapupénz, / mert féli a házmester morcát, / túri a hajnali reszketést: / úgy ácsorgok ajtód előtt Hazám – / várva a szegények reggelét.”

Sorra korszerű témákat láttat, érvényes leleményeket felvonultatva. „Üres vagyok, / mint egy tegnapi hírlap, / mint »A címzett ismeretlen!« / felirattal visszajött levél, / mint szerszám után ásító / marok a zsebben, / mint hirdetőtáblák / a gyárkapuk mellett / fényért kolduló, / sóvár szememben.” (*Helyzetjelentés II.*)

Egy-két epés közéleti vágy-vers groteszkje közül kiált ki a *Szöveg-pótlás egy meghívóhoz*: „... ha mégis eljönnél, / ne köszönj! / Úgysem akar neked már / visszaköszönni / itt senki.”

A következő, *Tükör* című ciklus darabjaiból egy kiemelkedő fegyelműt – a Közénk ül címűt – magyarázat nélkül idézek, hiszen önmagáért beszél: „Mikor a csend szoknyája se lebben, / és akácméz csordul / az üres pohárból, / néha ilyenkor közénk ül / az Isten, / s beszélget velünk / sorsról, magányról.”

A kötetzáró *Földközeli* ciklusban hangsúlyozódik ismét a remény. A visszatalálás igénye, a „jó volna még egyszer átélni azt az életérzést” reménye. A valamire valóság hasznosulni, szolgálni kívánó reménye. „Talán lehetnék madárijesztő, / fa tövén bolondgomba, / csigaház-gondnok, / tücskök hangszerésze, / vagy egy leveles, virágos ág, / mi éjjelente illatával / reményt lop a szélbe.” (*Mi lehet majd a dolgom?*)

Szonettben és dalban, szabadon szárnyaló sorokban egyaránt aranyrögökre bukkanunk a *Ködben* lapjain. Értéke a mélyből felemelő erkölcsi vonzerő nehéz feladatának tisztességén túl a képek kifejező erejében rejlik, amikor a hétköznapi szavak közé rejtve úgy fogalmaz például, hogy „mackó léptű éjjel”, meg „vágyaim bársonyszíj ostora”, vagy „részeg lelkünk sótlan könnyei hullnak az üres poharakba”. Kétségtelenül hétköznapi érdem a Romhányi-féle küzdelem, a személyes belső vívódás és állandó analízis. Ezek a kapaszkodók készítetik a padlóról emelkedni újra, visszatérni a remény védelmébe.

„Bevallottam már minden szégyenem / és felosztottam az álmok bűneit.” Az iménti sorokkal fejezi be a kötetzáró, *Epilógus* című versét és búcsúzik olvasóitól, akik talán hasonló érzéseket-gondolatokat táplálva, vagy akár az eltévedt bárány visszatérésének tudatában integetnek a Balassagyarmaton élő és alkotó költőnek e sorok és e könyv elolvasását követően.

A kötetet az időközben elhunyt Csikász István grafikáival illusztrálták, a borító Bárány István munkája.

(Madách Imre Városi Könyvtár, Balassagyarmat, 2003)

Kicsiny Balázs: Anno Domini (1999–2000)

Fotó: James Howe